24/04/2019

Κλῖμαξ, Λόγος 28, περὶ Προσευχῆς

/ Ορθόδοξες Προβολές

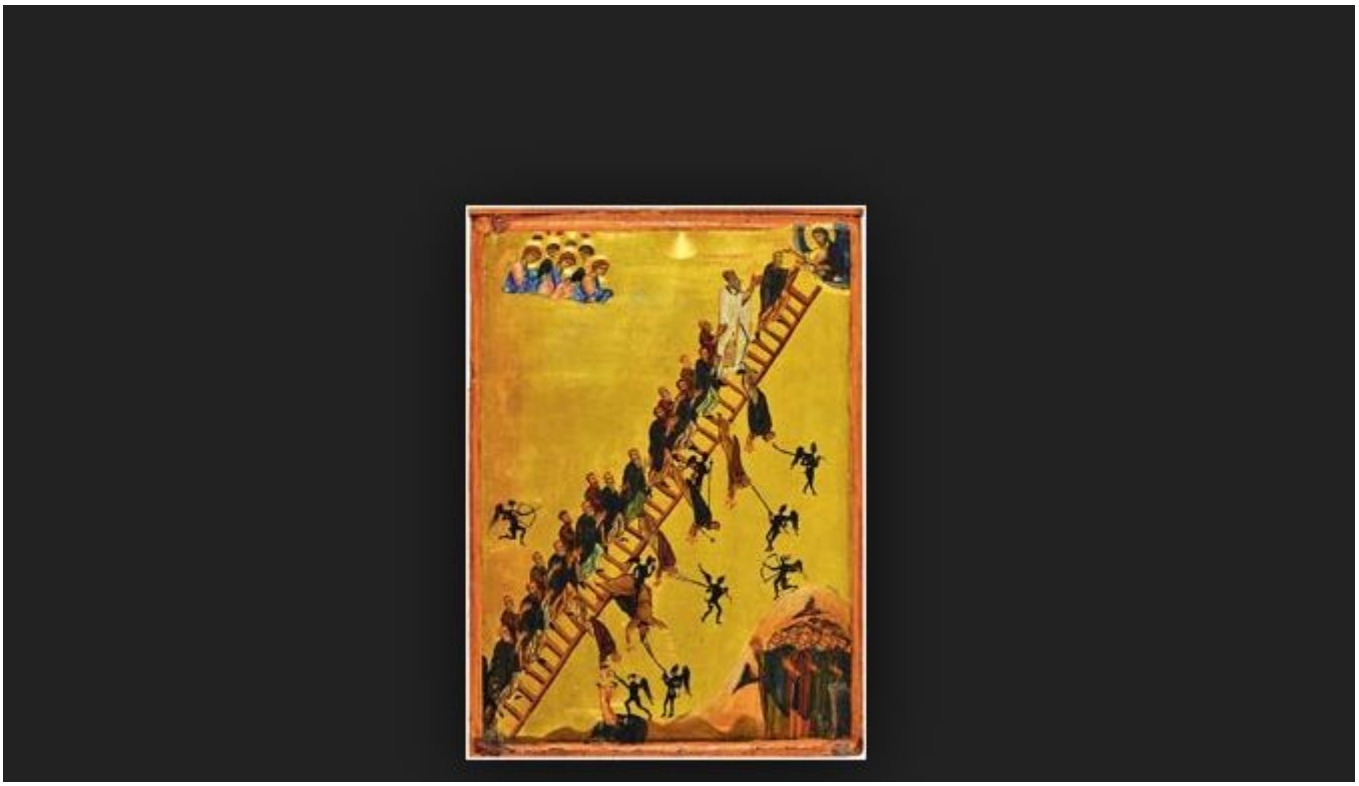

Ἡ προσευχὴ, ὡς πρὸς τὴν ποιότητά της, εἶναι συνουσία καὶ ἕνωσις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν (1), καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειά της, σύστασις καὶ διατήρησις τοῦ κόσμου, συμφιλίωσις μὲ τὸν Θεόν, μητέρα τῶν δακρύων, καθὼς ἐπίσης καὶ θυγατέρα, συγχώρησις τῶν ἁμαρτημάτων, γέφυρα ποὺ σῴζει ἀπὸ τοὺς πειρασμούς, τοῖχος ποὺ μᾶς προστατεύει ἀπὸ τὶς θλίψεις, συντριβὴ τῶν πολέμων, ἔργο τῶν Ἀγγέλων, τροφὴ ὅλων τῶν ἀσωμάτων, ἡ μελλοντικὴ εὐφροσύνη, ἐργασία ποὺ δὲν τελειώνει, πηγὴ τῶν ἀρετῶν, πρόξενος τῶν χαρισμάτων, ἀφανὴς πρόοδος, τροφὴ τῆς ψυχῆς, φωτισμὸς τοῦ νοῦ, πέλεκυς ποὺ κτυπᾶ τὴν ἀπόγνωσι, ἀπόδειξις τῆς ἐλπίδος, διάλυσις τῆς λύπης, πλοῦτος τῶν μοναχῶν, θησαυρὸς τῶν ἡσυχαστῶν, μείωσις τοῦ θυμοῦ, καθρέπτης τῆς πνευματικῆς προόδου, φανέρωσις τῶν μέτρων, δήλωσις τῆς πνευματικῆς καταστάσεως, ἀποκάλυψις τῶν μελλοντικῶν πραγμάτων, σημάδι τῆς πνευματικῆς δόξης ποὺ ἔχει κανείς. Ἡ προσευχὴ εἶναι γι᾽ αὐτὸν ποὺ προσεύχεται πραγματικὰ δικαστήριο καὶ κριτήριο καὶ βῆμα τοῦ Κυρίου, πρὶν ἀπὸ τὸ μελλοντικὸ βῆμα.

2. Ἂς ἐγερθοῦμε καὶ ἂς ἀκούσωμε τὴν ἱερὴ αὐτὴ βασίλισσα τῶν ἀρετῶν νὰ φωνάζῃ μὲ ὑψωμένη τὴν φωνὴ καὶ νὰ μᾶς λέγῃ: «Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ᾽

ὑμᾶς, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν -καὶ ἴασιν ταῖς πληγαῖς ὑμῶν- ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς – καὶ πταισμάτων μεγάλων ἰαματικὸς – ὑπάρχει» (πρβλ. Ματθ. ια΄ 28-30).

3. Ὅσοι πηγαίνομε νὰ παρασταθοῦμε ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως καὶ Θεοῦ καὶ νὰ συνομιλήσωμε μαζί Του, ἂς μὴ προχωροῦμε χωρὶς τὴν κατάλληλη προετοιμασία. Διότι ὑπάρχει φόβος, ἐὰν μᾶς ἰδῆ ἀπὸ μακρυὰ νὰ μὴν ἔχωμε τὰ ὅπλα καὶ τὴν στολὴ ποὺ ἁρμόζουν γιὰ τὴν παρουσίαση ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως, νὰ διατάξη τοὺς ὑπηρέτας καὶ λειτουργούς Του νὰ μᾶς δέσουν καὶ νὰ μᾶς ἐξορίσουν μακρυὰ ἀπὸ τὸ πρόσωπό Του, καὶ τὶς δεήσεις μας νὰ τὶς σχίσουν καὶ νὰ τὶς πετοῦν στὸ πρόσωπό μας.

4. Ὅταν ξεκινᾶς νὰ σταθῆς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, ἂς εἶναι ὁ χιτὼν τῆς ψυχῆς σου ὑφασμένος ἐξ ὁλοκλήρου μὲ τὸ νῆμα ἢ μᾶλλον μὲ τὸ λῆμμα τῆς ἀμνησικακίας. Εἰδεμὴ τίποτε δὲν πρόκειται νὰ ὠφεληθῆς ἀπὸ τὴν προσευχή. Ὅλο τὸ ὕφος καὶ τὸ λεκτικὸ τῆς προσευχῆς σου ἂς εἶναι ἀνεπιτήδευτο, διότι ὁ τελώνης καὶ ὁ ἄσωτος μὲ ἕναν μόνο λόγο συμφιλιώθηκαν μὲ τὸν Θεόν.

5. Μία εἶναι ἐξωτερικῶς ἡ στάσις στὴν προσευχή, ἀλλὰ παρουσιάζει ἐσωτερικῶς πολλὲς ποικιλίες καὶ διαφορές. Ἄλλοι συνομιλοῦν μαζί Του σὰν μὲ φίλο καὶ κύριό τους, καὶ Τοῦ προσφέρουν τὸν ὕμνο καὶ τὴν ἱκεσία χάριν τῶν ἄλλων καὶ ὄχι τοῦ ἑαυτοῦ τους. Ἄλλοι ζητοῦν πλοῦτο καὶ δόξα καὶ περισσοτέρα παρρησία. Ἄλλοι παρακαλοῦν νὰ ἀπαλλαγοῦν τελείως ἀπὸ τὸν ἐχθρό τους. Μερικοὶ ἱκετεύουν νὰ τοὺς δοθῆ κάποια τιμή, καὶ μερικοὶ γιὰ τὴν τελεία ἐξάλειψι τοῦ χρέους τους. Ἄλλοι ζητοῦν ἀπελευθέρωσι ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν παθῶν, καὶ ἄλλοι συγχώρησι τῶν ἀνομημάτων τους.

6. Πρὶν ἀπ᾽ ὅλα ἂς βάλωμε στὸν κατάλογο τῆς δεήσεώς μας τὴν εἰλικρινῆ εὐχαριστία. Στὴν δεύτερη σειρά, τὴν ἐξομολόγησι τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ τὴν συντριβὴ τῆς ψυχῆς μας μὲ συναίσθησι. Καὶ ἐν συνεχείᾳ ἂς ἀναφέρωμε τὰ αἰτήματά μας πρὸς τὸν Παμβασιλέα. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς προσευχῆς εἶναι ἄριστος, ὅπως ἀπεκαλύφθη σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἀπὸ Ἄγγελον τοῦ Κυρίου.

7. Ἐὰν κάποτε ἐστάθηκες ὡς ὑπόδικος ἐμπρὸς σὲ ἐπίγειο δικαστή, δὲν χρειάζεσαι ἄλλο ὑπόδειγμα γιὰ τὴν παράστασι στὴν προσευχή σου. Ἐὰν δὲ δὲν ἐστάθηκες ἀκόμη, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἄλλους εἶδες νὰ δικάζωνται, τουλάχιστον ἂς τὸ διδαχθῆς αὐτὸ ἀπὸ τὶς ἱκεσίες τῶν ἀσθενῶν πρὸς τοὺς ἰατρούς, ὅταν πρόκειται νὰ χειρουργηθοῦν ἢ νὰ καυτηριασθοῦν.

8. Μὴν ἐπιτηδεύεσαι τὰ λόγια τῆς προσευχῆς σου. Διότι πολλὲς φορὲς τὰ ἁπλὰ καὶ

ἀνεπιτήδευτα ψελλίσματα τῶν μικρῶν παιδιῶν εὐχαρίστησαν καὶ ἱκανοποίησαν τὸν οὐράνιο Πατέρα τους.

9. Μὴ ζητῆς νὰ λέγῃς πολλὰ στὴν προσευχή σου, γιὰ νὰ μὴ διασκορπισθῆ ὁ νοῦς σου, ἀναζητώντας λόγια. Ἕνας λόγος πίστεως ἔσωσε τὸν λῃστή. Ἡ πολυλογία στὴν προσευχὴ πολλὲς φορὲς ἐδημιούργησε στὸ νοῦ φαντασίες καὶ διάχυσι, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ μονολογία συγκεντρώνει τὸν νοῦ.

10. Ὅταν αἰσθάνεσαι γλυκύτητα ἢ κατάνυξι σὲ κάποιο λόγο τῆς προσευχῆς σου, σταμάτησε σ᾽ αὐτόν, διότι τότε συμπροσεύχεται μαζί μας ὁ φύλαξ Ἄγγελός μας.

11. Μὴ προσεύχεσαι μὲ παρρησία, ἔστω καὶ ἐὰν διαθέτης καθαρότητα. Ἀντιθέτως πλησίασε μὲ πολλὴ ταπεινοφροσύνη, καὶ ἔτσι θὰ ἀποκτήσης περισσοτέρα παρρησία.

12. Καὶ ἂν ἀκόμη ἔχης ἀνεβῆ ὅλη τὴν κλίμακα τῶν ἀρετῶν, καὶ τότε πάλι νὰ προσεύχεσαι ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν σου, ἀκούοντας τὸν Παῦλο νὰ βοᾶ: «Ἁμαρτωλῶν πρῶτος εἰμὶ ἐγώ» (Α΄ Τιμ. α΄ 15).

13. Τὰ φαγητὰ τὰ ἀρτύουν μὲ τὸ λάδι καὶ τὸ ἁλάτι. Καὶ στὴν προσευχὴ δίνουν φτερὰ ἡ ζωὴ τῆς σωφροσύνης καὶ ἁγνότητος, καὶ τὰ δάκρυα.

14. Ἂν ἐνδυθῆς καλὰ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἀοργησία, τότε δὲν θὰ κοπιάσης πολὺ νὰ ἐλευθερώσης τὸν νοῦ σου ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσία.

15. Ἕως ὅτου ἀποκτήσωμε προσευχὴ ἐναργῆ, θὰ ὁμοιάζωμε μὲ ἐκείνους ποὺ γυμνάζουν στὶς ἀρχὲς τὰ νήπια πῶς νὰ βαδίζουν.

16. Νὰ πυκτεύῃς, ὥστε νὰ ἀνυψώνῃς ἢ μᾶλλον νὰ περικλείῃς τὴν σκέψι σου μέσα στὰ λόγια τῆς προσευχῆς. Καὶ ἐάν, λόγῳ τῆς νηπιακῆς σου πνευματικῆς καταστάσεως, ἀτονήσῃ καὶ ξεφύγῃ, συμμάζεψέ την πάλι. Διότι ἴδιον τοῦ νοῦ εἶναι τὸ ἄστατον, καὶ ἴδιον τοῦ Θεοῦ τὸ νὰ μπορῇ ὅλα νὰ τὰ σταθεροποιῇ.

17. Ἂν ἀγωνίζεσαι συνεχῶς καὶ ἀποφασιστικῶς, τότε θὰ σὲ ἐπισκεφθῆ καὶ ἐσένα Ἐκεῖνος ποὺ θέτει ὅρια στὴν θάλασσα τοῦ νοῦ καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς σου θὰ τῆς εἰπῆ: «Μέχρι τούτου ἐλεύσῃ, καὶ οὐχ ὑπερβήσῃ» (Ἰὼβ λη΄ 11).

18. Εἶναι ἀδύνατο νὰ δεσμεύσῃ κάποιος ἕνα πνεῦμα, (ὅπως τὸν νοῦ). Ὅπου ὅμως παρουσιασθῆ ὁ Κτίστης τοῦ πνεύματος, τὰ πάντα ὑποτάσσονται.

19. Ἐὰν κάποτε ἀντίκρυσες καθαρὰ τὸν Ἥλιο, (δηλαδὴ τὸν Χριστόν), τότε θὰ κατορθώσῃς καὶ νὰ συνομιλήσῃς μαζί Του ὅπως πρέπει. Εἰδεμή, πῶς μπορεῖς νὰ συνομιλῇς πραγματικὰ μὲ κάποιον ποὺ δὲν τὸν ἔχεις ἰδεῖ;

20. Ἀρχὴ τῆς προσευχῆς εἶναι τὸ νὰ διώκωνται οἱ ἐχθρικὲς προσβολὲς στὴν ἀρχή τους, μὲ ἕνα ἀποφασιστικὸ λόγο. Μέσον, τὸ νὰ παραμένη ὁ νοῦς στὰ λόγια καὶ στὰ νοήματα τῆς προσευχῆς. Καὶ τέλος, τὸ νὰ ἁρπαγῆ ὁ νοῦς πρὸς τὸν Κύριον.

21. Ἄλλη εἶναι ἡ ἀγαλλίασις ποὺ δοκιμάζουν στὴν προσευχή τους οἱ κοινοβιάτες, καὶ ἄλλη οἱ ἡσυχασταί. Διότι ἡ πρώτη ἴσως νὰ ἐπηρεάζεται κάπως ἀπὸ τὴν κενοδοξία, ἐνῷ ἡ δευτέρα εἶναι γεμάτη ἀπὸ ταπεινοφροσύνη.

22. Ἐὰν γυμνάζης πάντοτε τὸν νοῦ σου νὰ μὴ φεύγη μακρυά, τότε καὶ κατὰ τὴν ὥρα τῆς τραπέζης θὰ εὑρίσκεται κοντά σου. Ἐὰν ὅμως συνηθίζη νὰ περιπλανᾶται ἐλεύθερα, ποτὲ δὲν θὰ κατορθωθῆ νὰ παραμένη πλησίον σου.

23. Ὁ μεγάλος ἐργάτης τῆς μεγάλης καὶ τελείας προσευχῆς (δηλαδὴ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος), λέγει: «Θέλω εἰπεῖν πέντε λόγους τῷ νοΐ μου» κ.τ.λ. (Α΄ Κορ. ιδ΄ 19), πράγμα ποὺ εἶναι ξένο γιὰ τοὺς νηπίους καὶ ἀρχαρίους. Γι᾽ αὐτὸ ἐμεῖς σὰν ἀτελεῖς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ποιότητα, ἔχομε ἀνάγκη καὶ ἀπὸ τὴν ποσότητα τῆς προσευχῆς. Τὸ δεύτερο ἄλλωστε εἶναι πρόξενο τοῦ πρώτου. «Ὁ Θεὸς -λέγει ἡ Γραφή- δίνει προσευχὴ καθαρὴ σ᾽ ἐκεῖνον ποὺ προσεύχεται, ἔστω καὶ ρυπαρά, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ὑπολογίζη κόπο καὶ πόνο» (πρβλ. Α΄ Βάσ. β΄ 9).

24. Ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ ρύπος τῆς προσευχῆς καὶ ἄλλο ὁ ἀφανισμὸς καὶ ἄλλο ἡ κλοπὴ καὶ ἄλλο ὁ μῶμος. Ὁ ρύπος εἶναι τὸ νὰ ἵστασαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἔχης αἰσχρὲς σκέψεις. Ὁ ἀφανισμὸς εἶναι τὸ νὰ αἰχμαλωτίζεται ὁ νοῦς σου ἀπὸ μάταιες φροντίδες καὶ μέριμνες. Ἡ κλοπὴ εἶναι τὸ νὰ πέφτη ἡ σκέψις ἀνεπαίσθητα σὲ ρεμβασμούς. Καὶ μῶμος εἶναι ὁ οἱοσδήποτε πειρασμὸς ποὺ ἔρχεται νὰ μᾶς θίξη τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς.

25. Ὅταν δὲν εἴμαστε μόνοι μας κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς τότε ἂς λαμβάνωμε μόνο ἐσωτερικὰ τὴν ἁρμόζουσα ἱκετευτικὴ στάσι. Ὅταν ὅμως ἀπουσιάζουν ἐκεῖνοι ποὺ θὰ μᾶς ἐπαινοῦσαν, τότε ἂς συμμορφώσουμε ἀναλόγως καὶ τὴν ἐξωτερική μας στάσι. Διότι στοὺς ἀτελεῖς πολλὲς φορὲς ὁ νοῦς συμμορφώνεται πρὸς τὴν στάσι τοῦ σώματος.

26. Ὅλοι βέβαια, ἀλλὰ περισσότερο ἐκεῖνοι ποὺ πηγαίνουν στὸν βασιλέα γιὰ νὰ ζητήσουν ἄφεσι τοῦ χρέους των, ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἀπερίγραπτη συντριβή.

27. Ἐὰν ἀκόμη εὑρισκώμαστε στὸ δεσμωτήριο, ἂς ἀκούσωμε τὰ λόγια τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὸν Πέτρο: «Ζώσου τὴν ποδιὰ τῆς ὑπακοῆς, βγάλε ἀπὸ πάνω σου τὰ θελήματά σου, καὶ ἔτσι γυμνὸς πλησίασε καὶ προσευχήσου στὸν Κύριον, ζητώντας τὸ ἰδικό Του μόνο θέλημα» (πρβλ. Πράξ. ιβ΄ 8), καὶ θὰ ἀποκτήσης τότε τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος θὰ κρατᾶ τὸ τιμόνι τῆς ψυχῆς σου καὶ θὰ σὲ κυβερνᾶ ἀκίνδυνα.

28. Ἀφοῦ ἐγερθῆς ἀπὸ τὴν φιλοκοσμία καὶ τὴν φιληδονία, πέταξε ἀπὸ πάνω σου τὶς μέριμνες, βγάλε ἀπὸ πάνω σου τὶς σκέψεις, ἀπαρνήσου τὸ σῶμα, (καὶ τότε προσευχήσου). Διότι ἡ προσευχὴ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἀποξένωσις ἀπὸ ὅλον τὸν ὁρατὸ καὶ ἀόρατο κόσμο.

Θεέ μου, «τί γὰρ μοὶ ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ»; Τίποτε! «Καὶ παρὰ σοῦ τί ἠθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς»; (πρβλ. Ψαλμ. οβ΄ 25). Τίποτε! Παρὰ μόνο τὸ νὰ προσκολλῶμαι πάντοτε σ᾽ Ἐσένα ἀπερίσπαστα μέσῳ τῆς προσευχῆς. Μερικοὶ ζοῦν μὲ τὴν ἐπιθυμία τοῦ πλούτου, ἄλλοι μὲ τῆς δόξης καὶ ἄλλοι μὲ κάποιου ἄλλου κτίσματος. «Ἐμοὶ δὲ τὸ προσκολλάσθαι τῷ Θεῷ ἐπιθυμητόν ἐστι, τίθεσθαι ἐν αὐτῷ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπαθείας μου» (πρβλ. Ψαλμ. οβ΄ 28).

29. Ἡ πίστις ἔδωσε φτερὰ στὴν προσευχή. Χωρὶς αὐτὴν ἡ προσευχὴ δὲν μπορεῖ νὰ πετάξη στὸν οὐρανό.

30. Ὅσοι εἴμαστε ἐμπαθεῖς ἂς παρακαλέσωμε γι᾽ αὐτὸ μὲ ἐπιμονὴ τὸν Κύριον, διότι ὅλοι οἱ ἀπαθεῖς ἀπὸ τὴν ἐμπάθεια προχώρησαν καὶ ἔφθασαν στὴν ἀπάθεια.

31. Παρ᾽ ὅλον ὅτι σὰν Θεὸς ποὺ εἶναι δὲν φοβεῖται τὸν Θεὸ ὁ «Κριτής» (πρβλ. Λουκ. ιη΄ 2), ἐν τούτοις ὅμως, ἐπειδὴ τὸν ἐνοχλεῖ ἡ χήρα, ἡ ψυχὴ δηλαδὴ ποὺ ἐχήρευσε ἀπὸ Αὐτὸν μὲ τὶς ἁμαρτίες καὶ τὶς πτώσεις της, θὰ ἐκδικηθῆ καὶ θὰ τὴν σώσῃ ἀπὸ τὸν ἀντίδικό της, ἀπὸ τὸ σῶμα δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς της δαίμονας.

32. Ὁ Θεός, ὁ καλός μας οἰκονόμος, τοὺς εὐγνώμονες τοὺς ἐφελκύει στὴν ἀγάπη Του μὲ τὴν σύντομη ἐκπλήρωσι τοῦ αἰτήματός των. Ἐνῷ τὶς ἀχάριστες καὶ ὅμοιες μὲ τοὺς σκύλους ψυχὲς τὶς ἀναγκάζει νὰ κάθωνται πλησίον Του προσευχόμενες, πεινασμένες καὶ διψασμένες γιὰ τὸ αἴτημά τους. Διότι ὁ ἀγνώμων σκύλος, μόλις πάρη τὸ ψωμί, ἀπομακρύνεται ἀμέσως ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ τοῦ τὸ ἔδωσε.

33. Νὰ μὴ λέγης ὅτι, ἂν καὶ προσευχήθηκες πολὺν καιρό, δὲν κατώρθωσες τίποτε, διότι ἤδη κάτι σπουδαῖο κατώρθωσες. Τί, ἀλήθεια, ὑπάρχει ἀνώτερο ἀπὸ τὴν προσκόλλησι στὸν Κύριον καὶ ἀπὸ τὴν συνεχῆ παραμονὴ σ᾽ αὐτὴν τὴν ἕνωσι;

34. Δὲν φοβεῖται τόσο ὁ κατάδικος τὴν ἀπόφασι τῆς τιμωρίας του, ὅσο φοβεῖται ὁ

ἐργάτης τῆς προσευχῆς τὴν στάσι του στὴν ὥρα τῆς προσευχῆς. Γι᾽ αὐτό, ἂν εἶναι σοφὸς καὶ ἔξυπνος, μὲ τὴν ἀνάμνησι αὐτῆς τῆς ὥρας θὰ μπορῆ νὰ ἀποστρέφεται κάθε λοιδορία καὶ ὀργὴ καὶ μέριμνα καὶ ἀσχολία καὶ θλίψι καὶ χορτασμὸ καὶ λογισμὸ καὶ πειρασμό.

35. Νὰ προετοιμάζεσαι μὲ τὴν ἀδιάλειπτο ἐσωτερικὴ προσευχὴ προκειμένου νὰ σταθῆς νὰ προσευχηθῆς, καὶ ἔτσι σύντομα θὰ προοδεύσης (στὴν προσευχή).

36. Εἶδα μερικοὺς νὰ λάμπουν στὴν ὑπακοή τους καὶ νὰ μὴν ἀμελοῦν, ὅσο τοὺς ἦταν δυνατό, τὴν νοερὰ μνήμη τοῦ Θεοῦ. Καὶ μόλις ἐστάθηκαν στὴν προσευχή, ἐκυριάρχησαν σύντομα στὸν νοῦ τους, αὐτοσυγκεντρώθηκαν καὶ ἔχυναν κρουνηδὸν τὰ δάκρυα. Καὶ τοῦτο, διότι ἦταν προετοιμασμένοι ἀπὸ τὴν ὁσία ὑπακοή.

37. Στὴν ψαλμῳδία ποὺ γίνεται μὲ πολλοὺς ἀκολουθοῦν αἰχμαλωσίες καὶ ρεμβασμοί. Στὴν κατὰ μόνας ὅμως προσευχὴ δὲν παρατηροῦνται αὐτά. Ἀλλὰ αὐτὴν τὴν πολεμεῖ ἡ ἀκηδία, ἐνῷ τὴν πρώτη τὴν βοηθεῖ ἡ προθυμία.

38. Τὴν ἀγάπη τοῦ στρατιώτου πρὸς τὸν βασιλέα τὴν ἔδειξε ἡ ὥρα τοῦ πολέμου. Καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ μοναχοῦ πρὸς τὸν Θεὸν τὴν ἐδοκίμασε ὁ καιρὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς προσευχῆς. Τὴν πνευματική σου κατάστασι θὰ σοῦ τὴν φανερώση ἡ προσευχή σου. Οἱ θεολόγοι ἄλλωστε ἐχαρακτήρισαν τὴν προσευχὴ καθρέπτη τοῦ μοναχοῦ.

39. Ἐκεῖνος ποὺ ἀσχολεῖται μὲ κάτι καὶ τὸ συνεχίζει, ἐνῷ ἐσήμανε ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς, αὐτὸς ἐμπαίζεται ἀπὸ τοὺς δαίμονας. Διότι αὐτὸ ἐπιδιώκουν οἱ κλέπτες, ὥρα μὲ τὴν ὥρα νὰ κλέβουν τὸν χρόνο τῆς προσευχῆς μας.

40. Μὴν ἀρνῆσαι νὰ προσεύχεσαι γιὰ κάποια ψυχὴ (ποὺ σοῦ τὸ ἐζήτησε), ἔστω καὶ ἂν δὲν διαθέτης καρποφόρο προσευχή. Διότι ἡ πίστις ἐκείνου ποὺ ἐζήτησε τὴν προσευχή, ἔσωσε πολλὲς φορὲς κι ἐκεῖνον ποὺ προσευχήθηκε καὶ μάλιστα μὲ συντριβὴ καρδίας. Μὴν ὑπερηφανεύεσαι, ἐὰν προσεύχεσαι γιὰ ἄλλους καὶ εἰσακούεσαι, διότι ἡ πίστις αὐτῶν ἐνήργησε, ὥστε νὰ εἰσακουσθῆ ἡ προσευχή σου.

41. Κάθε μαθητὴς θὰ ἐξετάζεται ἀπὸ τὸν διδάσκαλό του καθημερινὰ στὰ μαθήματα ποὺ ἐδιδάχθη. Καὶ ἀπὸ κάθε νοῦ θὰ ζητηθῆ, καὶ δικαίως, νὰ παρουσιάση σὲ κάθε προσευχή του τὴν δύναμι ἐκείνη ποὺ ἔλαβε ἀπὸ τὸν Θεόν. Γι᾽ αὐτὸ ἂς προσέχωμε.

42. Ὅταν προσευχηθῆς μὲ προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια, τότε σύντομα θὰ πολεμηθῆς ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ὀργῆς, διότι ἔτσι εἶναι τὸ σχέδιο τῶν δαιμόνων. Κάθε ἀρετή, πρὸ πάντων ὅμως τὴν προσευχή, ἂς τὴν ἐργαζώμεθα πάντοτε μὲ πολλὴ συναίσθησι. Καὶ ἡ ψυχὴ τότε προσεύχεται μὲ συναίσθησι, ὅταν ὑπερνικήση τὸν θυμό.

43. Ὅσα ἀποκτοῦμε μὲ πολλὲς ἱκεσίες καὶ σὲ πολὺ χρόνο, αὐτὰ εἶναι μόνιμα. Ὅποιος ἀπέκτησε μέσα του τὸν Κύριον, δὲν ρυθμίζει πλέον ὁ ἴδιος τὰ λόγια καὶ τὸ σχέδιο τῆς προσευχῆς, διότι τότε «τὸ πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ αὐτοῦ στεναγμοῖς ἀλαλήτοις» (Ρωμ. η΄ 26).

44. Νὰ μὴ δεχθῆς στὴν προσευχή σου καμμία αἰσθητὴ εἰκόνα καὶ φαντασία γιὰ νὰ μὴ (πλανηθῆς καί) παραφρονήσης.

45. Γιὰ κάθε αἴτημα ἡ πληροφορία ἐμφανίζεται στὴν προσευχή. Πληροφορία εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία. Πληροφορία εἶναι ἡ βεβαία καὶ ἀσφαλὴς φανέρωσις ἑνὸς ἀγνώστου πράγματος.

46. Νὰ γίνεσαι ὑπερβολικὰ ἐλεήμων καὶ συμπονετικός, σὺ ποὺ καλλιεργεῖς τὴν προσευχή. Διότι μὲ τὴν ἐλεημοσύνη οἱ μοναχοὶ «ἑκατονταπλασίονα λήψονται» στὴν παροῦσα ζωή. Καὶ τὸ ἑπόμενο τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, (δηλαδὴ τὸ «ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσουσι), (Ματθ. ιθ΄ 29), θὰ τὸ ἀπολαύσουν στὸν μέλλοντα αἰώνα.

47. Ἦλθε τὸ πῦρ (τοῦ θείου πόθου) μέσα στὴν καρδιὰ καὶ ἀνέστησε τὴν προσευχή. Ἀφοῦ δὲ ἡ προσευχὴ ἀνεστήθη καὶ ἀνελήφθη στοὺς οὐρανούς, ἔγινε στὸ ἀνώγειο τῆς ψυχῆς ἡ κάθοδος τοῦ πυρὸς (τοῦ Ἁγίου Πνεύματος).

48. Μερικοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν μνήμη τοῦ θανάτου. Ἐγὼ ὅμως γνωρίζω νὰ ἀνυμνῶ ἐξ ἴσου τὶς δυὸ οὐσίες τῆς μιᾶς ὑποστάσεως.

49. Ὁ ἱκανὸς ἵππος συνήθως, καθὼς ἀρχίζει νὰ τρέχη, θερμαίνεται καὶ προχωρώντας αὐξάνει τὴν ταχύτητα τοῦ δρόμου του. Ὡς δρόμο ἐννοῶ τὴν ὑμνῳδία καὶ ὡς ἵππο τὸν ἀνδρεῖο νοῦ, ὁ ὁποῖος «πόρρωθεν ὀσφραίνεται πολέμου» (Ἰὼβ λθ΄ 25) καὶ προετοιμάζεται γιὰ τὴν μάχη καὶ πάντοτε δείχνεται ἀνίκητος.

50. Εἶναι βαρὺ νὰ ἁρπάξης τὸ νερὸ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ διψασμένου. Βαρύτερο ὅμως εἶναι νὰ διακόψης μία ψυχὴ ποὺ προσεύχεται μὲ κατάνυξι ἀπὸ τὴν πολυπόθητη αὐτὴ προσευχή της πρὶν τὴν τελειώση.

51. Μὴν ἀναχωρήσης ἀπὸ τὴν προσευχή σου, πρὶν ἰδῆς νὰ σταματοῦν, σύμφωνα μὲ τὴν οἰκονομία τοῦ Θεοῦ, τὸ πῦρ (τῆς χάριτος) καὶ τὸ ὕδωρ (τῶν δακρύων). Διότι ἴσως νὰ μὴ σοῦ δοθῆ πάλι σὲ ὁλόκληρη τὴν ζωή σου τέτοια εὐκαιρία γιὰ τὴν

συγχώρησι τῶν ἁμαρτιῶν σου. Ἐκεῖνος ποὺ ἐγεύθηκε τὴν χάρι τῆς προσευχῆς, συνέβη ὥστε πολλὲς φορὲς ἀπὸ ἕναν (ἀπρόσεκτο) λόγο ποὺ εἶπε νὰ μολύνη τὸν νοῦ του, καὶ ἔτσι μόλις στάθηκε στὴν προσευχὴ δὲν εὑρῆκε τὸ ποθούμενο ὅπως συνήθως.

52. Ἄλλο εἶναι νὰ ἐπισκοπῆς (νὰ ἐποπτεύης δηλαδή) συχνὰ τὴν καρδιά σου καὶ ἄλλο τὸ νὰ ἐπισκοπεύσης (νὰ κάνης δηλαδὴ χρέος ἐπισκόπου) σ᾽ αὐτήν. Στὴν πρώτη περίπτωσι ὁ νοῦς ὁμοιάζει μὲ ἄρχοντα, ἐνῷ στὴν δευτέρα μὲ ἀρχιερέα, ὁ ὁποῖος προσφέρει στὸν Χριστὸν λογικὲς θυσίες (2). Καὶ ὅπως λέγει κάποιος ποὺ ἔλαβε τὴν προσωνυμία τοῦ θεολόγου (3), τὸ Ἅγιον καὶ Ὑπερουράνιον πῦρ (δηλαδὴ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα), τοὺς πρώτους τοὺς ἐπισκέπτεται ὡς φλόγα καὶ τοὺς καταφλέγει, διότι ἔχουν ἀκόμη ἀνάγκη καθάρσεως, ἐνῷ τοὺς δευτέρους ὡς φῶς καὶ τοὺς φωτίζει, διότι ἔφθασαν στὰ μέτρα τῆς τελειότητος.

Τὸ ἴδιο δηλαδὴ Ἅγιον Πνεῦμα ὀνομάζεται καὶ «πῦρ καταναλίσκον» (Ἑβρ. ιβ΄ 29) καὶ «φῶς φωτίζον» (πρβλ. Β΄ Κορ. δ΄ 6). Γι᾽ αὐτὸ καὶ μερικοὶ ὅταν ἐξέρχωνται ἀπὸ τὴν προσευχή, εἶναι σὰν νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ φλογισμένο καμίνι, αἰσθανόμενοι συγχρόνως μία ἐλάφρωσι καὶ ἕνα καθαρισμὸ ἀπὸ τὸν ρύπο καὶ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἄλλοι πάλι αἰσθάνονται σὰν νὰ ἐφωτίσθηκαν μὲ φῶς καὶ σὰν νὰ ἐφόρεσαν τὴν διπλοΐδα τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ἀγαλλιάσεως. Ὅσοι ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν προσευχή τους χωρὶς νὰ αἰσθάνονται καμμία ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς ἐνέργειες, αὐτοὶ προσεύχονται ὄχι πνευματικά, ἀλλὰ σωματικά, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ ἰουδαϊκά. Διότι, ἐὰν ἕνα ἀνθρώπινο σῶμα ποὺ ἐγγίζει σὲ ἄλλο ὑφίσταται κάποια ἐπίδρασι καὶ ἀλλοίωσι, πῶς δὲν θὰ δοκιμάση ἐπίδρασι καὶ ἀλλοίωσι ἐκεῖνος ποὺ μὲ καθαρὰ χέρια ἐγγίζει (διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς θεωρίας) τὸ «σῶμα» τοῦ Θεοῦ;

53. Ὁ πανάγαθος Βασιλεύς μας, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ ἐπίγειος βασιλεύς, προσφέρει τὰ δῶρα του στοὺς στρατιῶτες του ἄλλοτε ὁ ἴδιος, ἄλλοτε μὲ ἕναν φίλο του, ἄλλοτε μὲ ἕνα ὑπηρέτη του καὶ ἄλλοτε μὲ ἄγνωστο τρόπο. Ἀλλὰ καὶ ἀνάλογα μὲ τὸν χιτώνα τῆς ταπεινώσεως ποὺ ὁ καθένας φορεῖ.

54. Στὸν ἐπίγειο βασιλέα εἶναι ἀποκρουστικὸς ἐκεῖνος ποὺ παρίσταται ἐνώπιόν του καὶ ἐν συνεχείᾳ γυρίζει τὸ πρόσωπό του καὶ συζητεῖ μὲ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως. Παρόμοια εἶναι ἀποκρουστικὸς στὸν Κύριον αὐτὸς πού, ἐνῷ προσεύχεται, δέχεται ἀκάθαρτους λογισμούς.

55. Ὅταν βλέπης τὸν κύνα νὰ ἔρχεται (γιὰ νὰ σὲ ἀποσπάση μὲ κάποια πρόφασι ἀπὸ τὴν προσευχή), κυνήγα τον μὲ τὸ ὅπλο. Καὶ κάθε φορὰ ποὺ γαυγίζει μὲ ἀναίδεια, μὴν ὑποχωρῆς.

56. Νὰ αἰτῆς μὲ δάκρυα καὶ πένθος. Νὰ ζητῆς μὲ ὑπακοή. Νὰ κρούης μὲ

μακροθυμία. Διότι «ὁ οὕτως αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται» (Λουκ. ια΄ 10). Πρόσεξε μήπως προσευχηθῆς χωρὶς τὴν ἀπαιτούμενη προσοχὴ γιὰ κάποια γυναίκα, καὶ σὲ κλέψη ἐκ δεξιῶν ὁ διάβολος.

57. (Ὅταν προσεύχεσαι), μὴ θέλης νὰ ἐξομολογῆσαι τὶς σαρκικὲς ἁμαρτίες σου λεπτομερῶς καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἔγιναν, γιὰ νὰ μὴ γίνης σὺ ὁ ἴδιος ἐπίβουλος καὶ ἐπικίνδυνος στὸν ἑαυτό σου.

58. Ὁ καιρὸς τῆς προσευχῆς ἂς μὴ γίνη γιὰ σένα ὥρα ποὺ θὰ σκεφθῆς σπουδαῖα καὶ ἀναγκαῖα θέματα, ἔστω καὶ πνευματικά. Διαφορετικὰ ἄφησες καὶ σοῦ ἔκλεψαν τὸ πολυτιμότερο.

59. Ὅποιος κρατᾶ στὰ χέρια του τὸ ραβδὶ τῆς προσευχῆς, δὲ πρόκειται νὰ σκοντάψη. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη σκοντάψη, δὲ θὰ πέση ἐντελῶς. Διότι ἡ προσευχὴ εἶναι ἕνας εὐσεβῆς τύραννος τοῦ Θεοῦ. Τὴν ὠφέλεια ἐκ τῆς προσευχῆς μποροῦμε νὰ τὴν καταλάβουμε ἀπὸ τὰ ἐμπόδια ποὺ μᾶς φέρνουν οἱ δαίμονες κατὰ τὶς ὧρες τῶν Ἀκολουθιῶν. Τὸν δὲ καρπὸ τῆς προσευχῆς, ἀπὸ τὴν ἥττα τοῦ ἐχθροῦ, καθὼς τὸ λέγει καὶ ὁ Ψαλμῳδός: «Ἐν τούτῳ ἔγνων ὅτι τεθέληκάς με, ὅτι οὐ μὴ ἐπιχαρῇ ὁ ἐχθρός μου ἐπ᾽ ἐμέ» (Ψαλμ. μ΄ 12) τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου. Λέγει δὲ ἐπίσης: «Ἐκέκραξα ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου» (πρβλ. Ψαλμ. ριη΄ 145), δηλαδὴ καὶ μὲ τὸ στόμα μου καὶ μὲ τὴν ψυχή μου καὶ μὲ τὸ πνεῦμα μου, διότι ὅπου εὑρίσκονται συγκεντρωμένοι οἱ δυὸ τελευταῖοι, (ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα), ἐκεῖ ἀνάμεσά τους εὑρίσκεται καὶ ὁ Θεὸς (πρβλ. Ματθ. ιη΄ 20).

60. Οὔτε τὰ σωματικὰ ἰδιώματα, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὰ πνευματικὰ εἶναι σὲ ὅλους ὅμοια. Καὶ γι᾽ αὐτὸ σὲ ἄλλους φαίνεται πιὸ κατάλληλος ἡ σύντομος ψαλμῳδία καὶ σὲ ἄλλους ἡ μακροτέρα. Καὶ οἱ πρῶτοι ἰσχυρίζονται ὅτι πολεμοῦν ἔτσι τὴν αἰχμαλωσία τοῦ νοῦ τους, ἐνῷ οἱ δεύτεροι τὴν ἀμάθειά τους.

61. Ἐὰν ἀδιάκοπα προσεύχεσαι στὸν Βασιλέα κατὰ τῶν ἐχθρῶν σου, ὁσάκις ἔρχωνται νὰ σὲ πειράξουν, ἔχε θάρρος καὶ δὲν πρόκειται νὰ κοπιάσης πολύ. Διότι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι θὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ κοντά σου σύντομα, ἐπειδὴ δὲν θέλουν οἱ ἀνόσιοι νὰ σὲ βλέπουν νὰ στεφανώνεσαι πολεμώντας ἐναντίον τους μὲ τὴν προσευχή. Ἐπὶ πλέον, θὰ φύγουν καὶ ἐπειδὴ τοὺς μαστιγώνει ἡ προσευχὴ σὰν φωτιά.

62. Δεῖξε ὅλη τὴν ἀνδρεία σου καὶ τὴν προθυμία σου (ὅταν προσεύχεσαι), καὶ θὰ ἔχης τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν διδάσκαλο στὴν προσευχή σου.

63. Δὲν μποροῦμε νὰ διδαχθοῦμε τὸ πῶς νὰ βλέπωμε, διότι ἐκ φύσεως τὸ γνωρίζομε μόνοι μας. Παρόμοια δὲν μποροῦμε νὰ γνωρίσωμε μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ ἄλλου τὸ κάλλος τῆς προσευχῆς. Διότι ἡ προσευχὴ ἔχει ὡς διδάσκαλό της τὸν Θεόν, «τὸν διδάσκοντα ἄνθρωπον γνῶσιν, καὶ διδόντα εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ καὶ

εὐλογοῦντα ἔτη δικαίων» (Ψαλμ. ϟγ΄ 10 – Α΄ Βασ. β΄ 9).

Ἀμήν.

Σημειώσεις

1. Ἡ ἔκφρασις «συνουσία καὶ ἕνωσις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν», δηλώνει ὅτι διὰ τῆς προσευχῆς ἐπιτυγχάνεται πραγματικὴ θεοκοινωνία, μέθεξις τοῦ θείου. Ὁ Θεὸς βέβαια εἶναι ἀμέθεκτος, ἀκοινώνητος, ἀναφὴς ὡς πρὸς τὴν ἄκτιστη φύσι Του, πλὴν ὅμως εἶναι μεθεκτός, κοινωνητός, ἁπτὸς ὡς πρὸς τὶς ἄκτιστες ἐνέργειές Του, ὡς πρὸς τὴν ἄκτιστη χάρι καὶ δόξα Του.

2. Ὁ νοῦς, ὅταν κυβερνᾶ καλῶς τὴν καρδία καὶ τὴν προστατεύη ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, ἐπιτελεῖ χρέη ἄρχοντος (βασιλικὸν ἦθος). Καὶ ὅταν διὰ τῆς προσευχῆς προσφέρη στὸν Χριστὸν καθαρὰ καὶ ἅγια καρδιακὰ κινήματα καὶ νοήματα, ἐπιτελεῖ χρέη ἀρχιερέως, ὁ δὲ ἄνθρωπος μεταβάλλεται σὲ ἔμψυχο θυσιαστήριο (ἱερατικὸν ἦθος). Ἐδῶ πίσω ἀπὸ τὴν βραχυλογία τῆς Κλίμακος κρύπτεται μέγα βάθος καὶ πλάτος θείων ἐννοιῶν καὶ μυστικῶν καταστάσεων -«φρέαρ βαθύ!».

3. Πρόκειται, ὅπως σημειώνουν καὶ οἱ σχολιασταί, γιὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο.

Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης, τῆς Κλίμακος

Ἔκδοση Ἱ. Μ. Παρακλήτου, Χρ.Ἐκδοσης: 1999

Εκ του ιστοτόπου Ενορίας Ιερού Ναού Αγίας Ζώνης Πατησίων